

до неї, є трудові мігранти. Хоча частина трудових мігрантів працює за трудовими угодами, більшість з них таких угод немає і працює нелегально. Тому політика держави у сфері закордонної трудової міграції має бути спрямована на налагодження обліку і поліпшення соціального захисту громадян України, які працюють за кордоном, а також створення таких умов у нашій країні, щоб її мешканці не хотіли виїжджати на роботу за кордон, зокрема це підйом економіки, формування привабливого внутрішнього ринку праці, здешевлення житла, належна заробітна плата тощо. Щодо внутрішньої міграційної політики, то вона має бути спрямована на економічне регулювання територіальних переміщень людей, сприяння тим переміщенням, які були б вигідними як самим мігрантам, так і державі загалом.

Висновки. Таким чином, державна демографічна політика має бути спрямована на призупинення і виправлення негативних тенденцій у розвитку людського потенціалу, зокрема поліпшення його здоров'я, зменшення смертності і збільшення народжуваності, удосконалення соціального захисту та регулювання міграційних потоків наших громадян.

Література

1. Приймак В.І. Трудовий потенціал і механізми його реалізації в регіоні : монографія / В.І. Приймак. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 383 с.
2. Skorupka D. Identification and Analysis of Risk Indicators of an Increase in Construction Project Costs / D. Skorupka, M. Hastak // Zeszyty Naukowe Politechniki Gdańskiej 602, Budownictwo Łódzkie, Nr 59, KILiW PAN, Krynica 2006. – S. 223-230.
3. Приймак В.І. Математичні методи економічного аналізу : навч. посібн. / В.І. Приймак. – К. : Центр навч. літ-ри, 2009. – 296 с.
4. Skorupka D. Neural Networks in Risk Management of a Project / D. Skorupka // 2004 AACE International Transaction, (CSC.1.51– CSC.1.57), The Association for the Advancement of Cost Engineering, USA, Washington 2004.
5. Новікова О.Ф. Людський потенціал: механізми збереження та розвитку : монографія / НАН України. Ін-т економіки промисловості / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін. – Донецьк : Вид-во "Левада", 2008. – 468 с.
6. Skorupka D., Risk Management in Building Projects, AACE International Transaction, (CSC.1.91– CSC.1.96), The Association for the Advancement of Cost Engineering, USA, Orlando 2003. – 236 p.
7. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державна служба статистики України. – К. : ТОВ "Август Трейд", 2012. – 560 с.
8. Данюк В.М. Управління трудовими ресурсами / В.М. Данюк, А.М. Колот. – К. : Вид-во "Либідь", 1995. – С. 45.
9. Стратегія демографічного розвитку в період до 2015 р. / Постанова Кабінету Міністрів України від 24.06.2006 р., № 879 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 6. – С. 161.

Гинда О.Н. Усовершенствование управления развитием демографической компоненты человеческого потенциала

Проанализирована демографическая ситуация в Украине. Найдены прогнозные значения некоторых из анализируемых факторов и определены направления развития демографической компоненты человеческого потенциала в будущем. Исследована демографическая политика нашей страны и ее эффективность. Обоснована необходимость усовершенствования управления демографическими процессами в нашей стране и предложены мероприятия относительно его улучшения.

Ключевые слова: человеческий потенциал, демографическая компонента человеческого потенциала, управление демографическими процессами, демографическое развитие, демографическая политика.

Hynda O.M. Improvement of management development of demographic component of human potential

A demographic situation in Ukraine is analysed. Prognosis values are found some from analysable factors and certainly directions of development of demographic component of human potential in the future. Demographic politics of our country and her efficiency are investigational. The necessity of improvement of management demographic processes is reasonable for our country and events offer in relation to his improvement.

Keywords: human potential, demographic component of human potential, management demographic processes, demographic development, demographic politics.

УДК 336.76(477)

Викл. Н.З. Бородіна канд. екон. наук –
Львівська державна фінансова академія

ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Визначено сутність поняття "фондовий ринок", як основного інструмента перерозподілу інвестиційних ресурсів. Розглянуто особливості та сучасні тенденції функціонування фондового ринку України. Висвітлено проблеми, що стримують подальше становлення та ефективний розвиток сучасного фондового ринку України. Проаналізована Програма розвитку фондового ринку України на 2011-2015 роки.

Ключові слова: фондовий ринок, цінні папери, фінансовий ринок, інвестиції.

Постановка проблеми. Цінні папери і фондовий ринок України є одними з важливих складових української ринкової економіки, які повинні забезпечувати ефективне функціонування всього ринкового механізму, зокрема і фінансового ринку.

Фондовий ринок – явище об'єктивне, його виникнення пов'язане з загальною потребою у додатковій формі мобілізації коштів для фінансового забезпечення розвитку економіки держави. Ринок цінних паперів спроможний надати фінансові послуги особливим категоріям (підприємствам, організаціям), за допомогою яких можна швидше адаптуватися до негативних змін в економічному та політичному середовищі.

Актуальність цієї проблеми, її теоретична і практична значущість обумовили вибір теми, його мету і завдання. Адже розвиток фондового ринку сьогодні залишається одним з найактуальніших завдань для відродження української економіки, яка переживає не найкращі часи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості функціонування та проблеми розвитку вітчизняного фондового ринку вивчено у працях багатьох вітчизняних науковців, серед них: В. Діденко, В. Олійник [1], Г. Колач [2], М. Свердан [3], О. Савицька, А. Фурсова [4] та інші.

Постановка цілей. Мета дослідження – з'ясувати особливості функціонування фондового ринку України, проблеми та перспективи розвитку.

Виклад основного матеріалу. Фондовий ринок (ринок цінних паперів) – особлива сфера ринкових відносин, де завдяки продажу цінних паперів здійснюється нагромадження фінансових ресурсів для задоволення інвестиційних та інших потреб суб'єктів в економічній діяльності [5].

Теоретичний доробок для вирішення цієї проблеми охоплює чималу кількість праць, в яких проаналізовано різні фактори розвитку фондового ринку та наслідки їх впливу за тих чи інших економічних умов.

Так, В.М. Діденко, В.В. Олійник у своїй праці розглядають основні тенденції розвитку фондового ринку в Україні, проблеми функціонування сучасного фондового ринку в Україні, необхідність розвитку фондової біржі як невід'ємного елемента фінансового ринку. На основі проведеного аналізу виявлені пропозиції щодо підвищення рівня розвитку біржової системи України [1].

Колач Г.М. розглядає суть категорії "глобалізація", методику дослідження процесів фінансової глобалізації, інтенсивний розвиток фінансової глобалізації із залученням національних економік до світового ринку капіталу, посилення їх взаємозалежності [2].

Свердан М.А. досліджує розвиток фондового ринку на всіх етапах його формування. Розглядає як типи емітентів, так і види цінних паперів, що ними випускаються. Окреслює проблему налагодження функціонування депозитарної системи [3].

Савицька О.І., А.А. Фурсова досліджують проблеми фондового ринку України, можливі перспективи його подальшого розвитку. Окреслюють основні напрями розвитку ринку цінних паперів, оскільки вони є індикатором лібералізації економіки та успішного проведення ринкових реформ, надають економіці певної гнучкості й мобільності, забезпечуючи можливість швидкого переливу ресурсів із одних галузей в інші та здійснення структурної перебудови виробництва [4].

Однак на сьогодні доцільно розглядати фондовий ринок не просто як основний елемент фінансового ринку, але й як один із чинників впливу на всю економіку.

Мета функціонування фондового ринку полягає в тому, щоб забезпечувати наявність певного механізму для здійснення та залучення інвестицій в економіку на основі підписання необхідних договорів між суб'єктами: хто потребує засобів і хто хотів би інвестувати надмірний дохід. Дуже важливий є момент, щоб фондовий ринок забезпечував наявність механізму, який сприяв би ефективному переміщенню інвестицій.

Функція фондового ринку – рольове значення процесів обігу цінних паперів, включаючи їхній випуск, торгівлю й анулювання в господарському механізмі країн або регіонів. У сучасних дослідженнях фондового ринку прийнято відокремлювати чотири його основні функції [6-8].

Найважливішою функцією фондового ринку є інформаційна, завдяки якій усі учасники фондового ринку, передусім інвестори, отримують конкретну інформацію про економічну кон'юнктуру, загалом про ринок, про окремі сектори та інструменти, і відповідно, мають змогу приймати рішення про розміщення капіталу.

Інформаційна функція має такі форми:

1. Збір і систематизація відомостей про об'єкт інвестування.
2. Аналіз стану ринку цінних паперів.
3. Вивчення статистики правовідносин, конфліктів.
4. Систематизація несподіваних або неузгоджених дій.

Згідно з правовстановчою функцією підприємство, яке є суб'єктом господарювання у формі акціонерного товариства, може розповсюджувати на ринку свої акції та облигації. При випуску акцій акціонерне товариство або його засновники залучають додаткових власників як інвесторів і співвласників певного акціонерного товариства. Це залучення відбувається шляхом продажу кожному новому акціонеру визначеної кількості часток або акцій, кожна з яких засвідчує право на власність частки майна акціонерного товариства. Кожний власник цінних паперів, наприклад акцій, вклавши свої грошові кошти у виробництво шляхом купівлі акцій певного товариства, може повернути кошти тільки шляхом продажу цінних паперів іншому інвестору. При цьому продаж цінних паперів одним власником іншому не порушує виробничі процеси й господарську діяльність підприємства, адже при цьому гроші не вилучаються з підприємства, а на умовах купівлі-продажу передаються одним інвестором іншому.

Можна визначити такі форми правовстановчої функції:

1. Прийняття рішення про випуск, викуп, анулювання цінних паперів.
2. Прийняття згоди на здійснення угоди купівлі-продажу цінних паперів.
3. Видача дозволу на проведення операції з цінними паперами або заборона операції.
4. Розроблення нормативно-правових актів для фондового ринку.
5. Подання судових позовів та винесення судових рішень.

Регулююча функція пов'язана з етапом конкретної реалізації управлінського рішення і сприяє його оптимальному виконанню в таких формах:

- корекція процесу розміщення (випуску) цінних паперів;
- установлення тарифів, внутрішнього порядку функціонування учасника угоди;
- зміна вже сформованих умов угоди;
- складання актів контрольно-ревізійної роботи, накладання санкцій.

Контрольна функція завершує цикл обігу цінних паперів, підсумовує операції з ними в таких формах:

1. Облік результатів підписки на цінні папери (викуп або анулювання).
2. Розрахунок ефективності надання професійних послуг.
3. Проведення аналізу фінансового результату операцій з цінними паперами [6-8].

У сучасних умовах фондовий ринок України має невирішені проблеми, зокрема:

- недостатня конкурентоспроможність фондового ринку України;
- недосконалість податкового стимулювання розвитку ринку;
- нерозвинене корпоративне управління ринком;
- мала розбудова інфраструктури фондового ринку;
- недосконалість законодавства України [9].

Недосконалість конкурентоспроможності фондового ринку впливає із того, що недостатньо сприятливою є державна політика щодо оподаткування на фондовому ринку. Не завжди здійснюється оприлюднення важливої інформації про ринок цінних паперів. Домінуючими цінними паперами на ринку залишаються державні, що певною мірою перешкоджає випуску нових з боку підприємницьких структур.

Значної уваги заслуговує перетворення торговців цінними паперами у повнофункціональні, фінансово стійкі інститути, що надаватимуть широкий перелік фінансових послуг. На сьогодні такого на фінансовому ринку України не має, а це ускладнює ведення контролю за діяльністю ринку, його функціонуванням. Створення фінансово стійких інститутів, які б надавали широкий перелік фінансових послуг, є перевагою, оскільки вся система фондового ринку буде більш зрозумілою не тільки для учасників цього ринку, але й для інших суб'єктів. Це дасть змогу зробити діяльність ринку більш прозорою і відкритою.

Проблема податкового стимулювання розвитку фондового ринку потребує звільнення від обкладення податком на прибуток підприємств та податком на додану вартість некомерційних (неприбуткових) організацій фондового ринку; скасування плати (державного мита) за реєстрацію інформації про новий випуск цінних паперів у частині, що відповідає сумі раніше зареєстрованої емісії, та реєстрацію інформації про випуск цінних паперів, розміщення яких здійснюється на організаційно оформленому ринку. Також доцільно відмовитися від оподаткування курсових різниць, що виникають під час перерахування у національну валюту інвестицій на фондовому ринку, які надходять в іноземній валюті. Ці інвестиції збільшують капітальне забезпечення ринку, а високе оподаткування курсових різниць сприяє зменшенню іноземних інвестицій.

Проблема корпоративного управління ринком полягає в недосконалії системі розкриття інформації про вартість цінних паперів та об'єкти інвестування через інструменти фондового ринку. Учасники фондового ринку не завжди проінформовані про вартість цінних паперів, а якщо і є якась інформація, то вона може бути поверхневою.

Мізерною є також інформація про інвесторів, які купують великі і контрольні пакети акцій, насамперед тих підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, монополістів, банків та страхових компаній. Фактично, не відомо кому ми передаємо свої стратегічні об'єкти.

Мала розбудова інфраструктури фондового ринку потребує організації обміну інформацією між організаційно оформленими ринками, оскільки такої організації на сьогодні не має. Також виникає необхідність запровадження електронного документообігу при укладанні та виконанні угод з цінними паперами, прийняття єдиних стандартів та сертифікації систем електронного цифрового підпису та шифрування даних.

Варто зауважити, що перехід до електронного документообігу дасть повноцінний результат лише у разі підтримання цієї ініціативи іншими учасниками фондового ринку – депозитаріями, зберігачами, організаторами торгівлі, компаніями з управління активами [9].

Законодавство України про цінні папери має багато недоліків, воно не досконале і потребує реформування, виникає необхідність доведення його до світових (міжнародних) стандартів. Існує необхідність ухвалення Законів України "Про інститути спільного інвестування (корпоративні та пайові інвестиційні фонди)", "Про цінні папери та фондовий ринок" (нова редакція), "Про недержавні пенсійні фонди", "Про електронний документообіг та електронний підпис".

На оновлення чинного законодавства потрібно декілька років для того, щоб потім воно ефективно функціонувало.

У 2010 р. було затверджено Програму розвитку фондового ринку України на 2011-2015 рр. Згідно з нею, зусилля держави мають бути спрямовані на вирішення таких основних завдань [10]:

- збільшення капіталізації та ліквідності фондового ринку;
- удосконалення ринкової інфраструктури та засад саморегулювання, забезпечення їх надійного та ефективного функціонування;
- покращення механізмів захисту прав інвесторів;
- удосконалення умов і правил державного регулювання та нагляду на фондовому ринку.

За результатами реалізації цієї програми ще до 2015 р. очікуються такі показники розвитку вітчизняного фондового ринку:

- залучення в середньому щорічно не менше ніж 100 млрд грн у цінні папери, зокрема у формі нових інвестицій не менше ніж 75 млрд грн;
- зростання капіталізації лістингових компаній до 500 млрд грн;
- підвищення рівня капіталізації фондового ринку до ВВП до 40 %;
- збільшення загальної номінальної вартості облігацій підприємств, що перебувають в обігу, до 30 млрд грн;
- зростання вартості активів інституційних інвесторів до 15 млрд грн;
- збільшення обсягів біржових торгів цінними паперами до 250 млрд грн щорічно;
- збільшення частки біржового ринку до 10 %;
- підвищення місця України у рейтингу захисту прав інвесторів не менше ніж на 20 позицій.

Отже, розвиток фондового ринку сьогодні є одним із найактуальніших завдань для становлення української економіки.

Головною метою функціонування та розвитку фондового ринку в Україні повинно стати залучення інвестиційних ресурсів для спрямування їх на відновлення та забезпечення дальшого зростання виробництва.

Вітчизняний фондовий ринок тільки формується. Безперечно, існують об'єктивні труднощі. Але є надія, що Україна поступово наближається до створення ефективного та справедливого ринку цінних паперів, що регулюється державою та інтегрований у світові фондові ринки.

Досягнути позитивних змін на фондовому ринку значною мірою вдасться завдяки зусиллям відповідних державних органів. Однак не варто забувати, що держава може лише коригувати напрями розвитку фондового ринку, а його стан та перспективи залежать виключно від діяльності суб'єктів господарювання.

Література

1. Діденко В.М. Тенденції, проблеми та перспективи діяльності фондового ринку в Україні / В.М. Діденко, В.В. Олійник // Наук. вісник БДФА. Економічні науки : зб. наук. праць. – Міністерство фінансів України, БДФА. – Чернівці : Вид-во "Технодрук", 2009. – Вип. 2. – С. 168-180.
2. Колач Г.М. Вплив фінансової глобалізації на фондовий ринок України / Г.М. Колач // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 115-121.
3. Свердан М.А. Розвиток Фондового ринку України / М.А. Свердан // Цінні папери України. – 2003. – № 13. – С. 52-55.

4. Савицька О.І. Проблеми і перспективи розвитку фондового ринку України / О.І. Савицька, А.А. Фурсова // Економіка і регіон. – 2009. – № 2. – С. 136-139.
5. Івахненко І.С. Особливості функціонування ринку цінних паперів в Україні та його вплив на інвестиційний процес / І.С. Івахненко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 4 (107). – С. 81–85.
6. Кравченко Ю.Я. Рынок ценных бумаг в вопросах и ответах : учеб. пособ. для студ. экон. вузов / Ю.Я. Кравченко. – [2-е изд., перероб. и доп.]. – К. : Изд-во "Ника-Центр", 2005. – 536 с.
7. Найман Э. Малая энциклопедия трейдера / Э. Найман. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2006. – 403 с.
8. Кондрашин А.Б. Фондовый рынок : учеб. пособ. для студ. экон. вузов / А.Б. Кондрашин, В.Г. Романов, Т.В. Пепа, В.А. Федорова. – К. : Изд-во "Центр учеб. литературы", 2008. – 376 с.
9. Румянцев С. Сучасні питання фондового ринку / С. Румянцев // Цінні папери України. – 2009. – № 50. – С. 12-13.
10. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Програми розвитку фондового ринку на 2011-2015 роки" від 21.09.2010 р. № 1478.

Бородин Н.З. Фондовый рынок Украины: проблемы и перспективы развития

Определена сущность понятия "фондовый рынок", как основного инструмента перераспределения инвестиционных ресурсов. Рассмотрены особенности и современные тенденции функционирования фондового рынка Украины. Освещены проблемы, сдерживающие дальнейшее становление и эффективное развитие современного фондового рынка Украины. Проанализирована Программа развития фондового рынка Украины на 2011-2015 годы.

Ключевые слова: фондовый рынок, ценные бумаги, финансовый рынок, инвестиции.

Borodina N.Z. Stock market in Ukraine: problems and prospects

The essence of "stock market" as the main instrument of redistribution of investment resources. The features and emerging trends of the stock market of Ukraine. The problems that hinder further development and effective development of modern Ukraine's stock market. Analyzed program of Ukraine's stock market in 2011-2015.

Keywords: stock market, securities, financial market, investments.

УДК 331.25

*Проф. Є.Й. Майовець, д-р екон. наук;
аспір. Л.О. Павлова – Львівський НУ ім. Івана Франка*

АНАЛІЗ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Розглянуто механізм формування ефективної структури соціального захисту та роль держави у цих процесах.

Ключові слова: державний соціальний захист, система соціального захисту, соціальна допомога, соціальне страхування, соціальні гарантії та стандарти.

Постановка проблеми. У сучасних умовах держава є основним, проте не єдиним інститутом, який повинен формувати сприятливий соціальний клімат у суспільстві, дбати про стабільне і безпечне життя своїх громадян та надавати їм соціальний захист відповідно до сучасних потреб. Однак практика України засвідчує, що функціонуюча система соціального захисту із наявною структурою неповною мірою враховує навіть мінімальні потреби суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Комплексні дослідження у сфері соціального захисту проводять вітчизняні вчені, такі як: А. Халецька,

Н. Борецька, Е. Лібанова, О. Палій, І. Сирота, А. Сіленко, П. Шевчук тощо та багато інших. Актуальність цього питання та його вагомість зростає серед політиків, державних діячів, науковців.

Формулювання мети роботи (постановка завдання). Визначити важливість існування державного соціального захисту, побудувати та проаналізувати структурні елементи соціального захисту населення та надати рекомендації щодо ефективності цієї структури.

Виклад основного матеріалу. Державний соціальний захист, у широкому розумінні, є державною політикою цілеспрямованої дії, що ґрунтується на відповідній ресурсній базі, передусім грошових коштах держави. Ці дії забезпечують особі, соціальній групі, суспільній верстві, комплексне, різностороннє вирішення різних проблем, зумовлених соціальними ризиками, які призвели, або можуть призвести, до повної або часткової втрати зазначеними суб'єктами можливості реалізації своїх конституційних прав, гарантій і свобод.

Державний соціальний захист, у його вузькому розумінні, є комплексом заходів та відповідних конкретних механізмів, що застосовує держава з метою акумуляції необхідних ресурсів з метою підтримки реальних доходів і суспільно допустимого рівня споживання соціально вразливих груп населення, передусім непрацездатних, непрацюючих, а також в окремих (особливих, ризикових) ситуаціях і інших економічно вразливих його верств.

Система соціального захисту, на думку А.О. Сіленко та В.А. Коляденко, містить комплекс правових, соціально-економічних і політичних гарантій, що надають умови для забезпечення засобів існування працездатним громадянам за рахунок особистого трудового внеску, економічної самостійності й підприємництва; а також соціально уразливим верствам за рахунок держави, але не нижче встановленого законом прожиткового мінімуму [5, с. 303].

Загалом, під системою соціального захисту більшість сучасних економістів розуміють сукупність законодавчо визначених економічних, соціальних, юридичних гарантій і прав, соціальних інститутів та установ, що забезпечують їх реалізацію та створюють умови для підтримки життєзабезпечення.

Важливою методологічною проблемою є те, що досі в науковій літературі немає єдиного універсального підходу щодо структури системи соціального захисту населення України.

На наш погляд, це пов'язано з:

- наявністю досить широкого спектра та істотних відмінностей між тими критеріями, що можуть бути покладені в основу структурних складових системи соціального захисту;
- існуванням наукової полеміки щодо визначення самих категорій "соціальний захист", "система соціального захисту", "соціальне забезпечення" та розбіжностей у поглядах науковців;
- відмінностями у ролі та місці держави та її інституційних рівнів у процесі визначення параметрів, складу та структурних складових системи соціально-економічного захисту, регламентації процедури його надання, а також безпосереднього гарантування реалізації, або контролю за виконанням процесу надання соціального захисту конкретним верствам населення.

На нашу думку, структура системи соціального захисту населення складається з таких важливих елементів: